
ЧЕТВЕРТІ ЧИШКІВСЬКІ ЧИТАННЯ З ІСТОРИЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ

5 червня 2008 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбулися організовані Інститутом біографічних досліджень НБУВ спільно з Українським біографічним товариством Четверті Чишківські читання з історичної біографістики, присвячені пам'яті засновника та першого директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, президента Українського біографічного товариства, доктора історичних наук, професора Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003).

Цьогорічні читання були присвячені проблемі “*“Великі” та “малі українці”: особа в історії та сучасності”*”, що останнім часом стала предметом обговорення серед науковців і широких кіл громадськості. У цьому контексті учасникам читань була запропонована для дискусії низка тематичних блоків: “Особа в історії та сучасності”, “Критерії історико-культурної значимості особи, їхня соціальна обумовленість”, “Національні біографічні словники та архіви як колективний портрет нації”, “Визначні постаті минулого в дослідженнях українських біографістів”, “Джерела та бібліографія української біографістики”.

У читаннях взяли участь учені Інституту біографічних досліджень та інших наукових підрозділів НБУВ, академічних інститутів, викладачі та науковці вищих навчальних закладів, зокрема, Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ); Державного економіко-технологічного університету транспорту; музейні працівники Меморіального будинку-музею Миколи Лисенка (м. Київ), Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника.

Відкрив читання в. о. директора Інституту біографічних досліджень кандидат історичних наук **Володимир Іванович Попик**. У вступному слові він проаналізував ситуацію, пов'язану з відчутним зростанням суспільного інтересу до біографічних досліджень, кількості тематичних публікацій, просвітницьких акцій ЗМІ тощо, та докладно спинився на завданнях, що об'єктивно постають перед дослідниками й аматорами-біографістами.

Далі В. І. Попик виступив із доповіддю: “*Проблема “великих” та “малих” українців у вітчизняній біографічній традиції та завдання сучас-*

ної біографістики”. Він висловив думку щодо неприйнятності нетактовного використання теми “великих українців” в інтересах шоу-бізнесу та маніпулювання громадською думкою, наголосив, що для української науки, освіти, культури окреслена проблема знаходиться виключно в площині вітчизняної патріотичної історико-культурної традиції, національного самоусвідомлення, історичної пам’яті народу. Кожна нація має право сама та по-своєму визначати, кого обирати своїми героями та як поводитися з їхніми іменами. Із цього погляду, в Україні у свідомості багатьох поколінь утвердилася особлива типологія достойників нації. Як і в багатьох слов’янських народів, які пройшли важкий шлях боротьби за національне самоствердження, за незалежність, національними героями є ті, хто рухав наш народ уперед у цій боротьбі, хто працював на розбудову національної освіти, науки та культури, суспільно-політичного життя: Тарас Шевченко, Богдан Хмельницький, Іван Франко. До них, як безсумнівно, найважливіших постатей, додають Лесю Українку, Михайла Грушевського, іноді князів київських. Але далі — цей список є відкритим. Ніякому рангуванню він не підвладний. В Україні не можна затверджувати штучний список з 10, 20 або 100 “великих” — це суперечить як реаліям нашої історії, так і вподобанням українців. Лише після 300–400 імен такий перелік стає більш-менш прийнятним для широкого загалу. Ментальність українців така, що ніякі блискучі родоводи, титули, звання, чини, ордени ні на кого не справляють жодного враження: усьому тому ціна зрозуміла. Важливою залишається тільки особа, особистість, її внесок у загальну справу, реальні здобутки, розум, талант, вдача, ставлення до людей, власний слід у історії. Українській традиції притаманна увага до діячів, так би мовити, усіх рангів — великого, середнього та малого масштабу. Тому й завданням біографістів є збирання матеріалів про тих, хто не належить ні до першої, ні до другої тисячі імен. Особливим є інтерес до незаслужено забутих імен співвітчизників.

Доповідь провідного наукового співробітника Інституту біографічних досліджень, кандидата історичних наук **Світлани Миколаївни Ляшко** “*Життя людини глибше, ніж її життєпис: І. Є. Забелін*” була присвячена діяльності Івана Єгоровича Забеліна (1820–1908) — відомого російського історика, археолога, музейного діяча, колекціонера, мецената. С. М. Ляшко зазначила, що російська історіографія, присвячена життю та діяльності І. Є. Забеліна, досить значна, але в неї переважає аналіз праць Забеліна-історика. На противагу цьому, українська історіографія складається, головним чином, із праць, пов’язаних із розкопками курганів, матеріальними здобутками, оцінками археологічного внеску І. Є. Забеліна в дослідження курганів скіфської знаті на території сучасних Запорізької, Дніп-

ропетровської, Херсонської областей (1859–1869). С. М. Ляшко проаналізувала окремі теоретико-методичні погляди І. Є. Забеліна на зміст і завдання археології, пам'ятки археології, археологічний факт, місце археології в системі історичних наук. Матеріальні рештки, отримані під час розкопок, І. Є. Забелін розглядав як самостійне історичне джерело й у своїх працях використовував їх нарівні з писемними. Усе це дає змогу вважати І. Є. Забеліна не тільки практиком, а й одним з учених, який своїми працями сприяв формуванню теорії археології як науки. Водночас, йому належить помітний внесок у розвиток біографічних досліджень. Так, цікавими й нині залишаються погляди вченого на місце та роль особи в історії, співвідношення народу й особи в історії (полеміка з М. І. Костомаровим), агіографію як джерело біографії.

Учений секретар Інституту біографічних досліджень НБУВ кандидат історичних наук, старший науковий співробітник **Надія Іванівна Любовець** у доповіді *“Новітні українські видання типу “Відомі...”, “Видатні...”, “Визначні...”, “Славетні...” як джерело української біографістики”* відзначила, що в умовах сучасної України можна прослідкувати дві тенденції у розвитку української біографістики, зокрема, її становлення як окремого напрямку історичних досліджень, із розробкою теоретико-методологічних і методичних засад, а також видання величезної кількості різноманітної літератури біографічного спрямування. Ці дві тенденції, на думку Н. І. Любовець, розвивалися, здебільшого, незалежно одна від одної, що негативно вплинуло на якісні показники біографічних видань. Аналіз видань типу “Відомі...”, “Видатні...”, “Визначні...”, “Славетні...”, дав змогу авторові зробити наступні висновки: тільки наукові видання (і то лише монографічні видання, чи довідкові, але підготовлені науковими установами НАН України), здебільшого, чітко визначають критерії відбору персоналій, мають однотипну структуру подання матеріалу, розгалужений науковий апарат, що дає підстави говорити про можливість їх використання як джерел Українського національного біографічного архіву. Усі інші видання (науково-популярні, довідкові, навчальні, видання зразка “Хто є хто” не обтяжують себе (не завжди із суб’єктивних причин) проблемами дотримання критеріїв відбору персоналій (які мають бути чітко підпорядковані назві та типу видання), здебільшого подають той матеріал, що потрапляє в поле зору авторів. Особливо це характерно для регіональних видань. Відсутність наукового апарату та посилань на джерела утруднює використання їх для серйозних наукових розвідок. Як висновок, Н. І. Любовець наголосила, що для підготовки високоякісних біографічних видань Інститут біографічних досліджень як центральний методичний центр в Україні, має зосередити

свою увагу також і на розробці методичних засад для підготовки біографічних видань різноманітного спрямування (наукові, науково-популярні, довідкові та інші). Вони мають містити чітко сформульовані вимоги до критеріїв відбору персоналій, структури подання матеріалу в залежності від типу видання. Це, по-перше, спростить роботу авторів біографічних видань, особливо в регіонах, по-друге, сприятиме підвищенню якісного рівня біографічної літератури, що виходить на українських теренах.

З великим інтересом учасники читань заслухали доповідь **Інни Володимирівни Голубович** — кандидата філософських наук, докторанта кафедри філософії та основ загально гуманітарного знання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова *“Біографія як соціокультурний елемент: методологія аналізу в гуманітарному знанні”*. І. В. Голубович зосередила увагу присутніх на визначенні комплексних теоретико-методологічних засад філософського аналізу феномену біографії в культурі та можливостей різних варіантів біографічного підходу в сучасному гуманітарному знанні на міждисциплінарному рівні. Конкретним матеріалом доповідачу слугували “біографічно ангажовані” концепції гуманітаристики: проект універсальної герменевтики Ф. Шлейермахера, проект побудови основ “наук про дух” В. Дільтея, теоретичні погляди на біографіку сучасного українського філософа О. В. Валевського.

Вадим Ігорович Менжулін — кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету “Києво-Могилянська академія” у доповіді *“Freud в Україні: транслітерація у світлі біографії”* зробив спробу знайти найбільш коректну українську транслітерацію прізвища засновника психоаналізу, засновуючись як на мовних нормах, так і на біографічних даних. В україномовних наукових публікаціях останніх років можна зустріти два варіанти — “Фрейд” і “Фройд”. Перший графічно (але не фонетично) нагадує російський варіант (“Фрейд”), тоді як інший відтворює виголошення цього прізвища німецькою мовою. Прихильники фонетичної системи транслітерації іншомовних імен власних вважають більш коректним другий варіант, беззаперечно зараховуючи видатного мислителя до представників німецькомовної культури. На думку В. І. Менжуліна, прізвище засновника психоаналізу слід перекладати, враховуючи три важливі біографічні обставини: 1) страждання, які він пережив унаслідок зростання антисемітизму серед німців; 2) його принципову позицію в питанні щодо власної єврейської ідентичності; 3) виголошення його прізвища рідною мовою його батьків і його власного дитинства, тобто мовою ідиш (“Фрейд”).

Виступ **Ірини Вікторівни Валявко**, кандидата філософських наук, наукового співробітника Інституту філософії НАН України, наукового співробітника Української Вільної Академії наук у США *“Епістолярій як складова частина біографічного дослідження: вибране з листування Дмитра Чижевського й прот. Георгія Флоровського”* був присвячений двом цікавим мислителям українсько-російської еміграції ХХ ст. — Дмитрові Івановичу Чижевському (1894–1977) і прот. Георгію Васильовичу Флоровському (1893–1979). Обидва вони — неординарні особистості з досить складною долею, які належать до нечисленної в усі часи категорії людей енциклопедичного складу розуму та широких знань у багатьох наукових ділянках. Їхні шляхи не раз перетиналися та знову розходилися, але духовно-творчий контакт, раз встановившись, уже не уривався: крізь усе життя вони пронесли відчуття взаємної пошани та світлої дружби. Звертаючись до архівної спадщини цих мислителів і коментуючи вибрані листи з їхньої великої та цікавої кореспонденції, І. В. Валявко наголосила на важливості дослідження епістолярію загалом. Оскільки саме в листах біографи доволі часто можуть знайти відповіді на свої численні запитання та почути “живий голос” того, про кого пишуть і чию біографію, залишаючись у межах об’єктивного наукового дослідження, хочуть вивести на суд сучасників.

Старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень, кандидат філологічних наук **Наталія Петрівна Марченко** у виступі *“Видання для дітей у контексті сучасних завдань біографістики”* означила поле наукового пошуку біографіста як у царині гуманітарного знання щодо специфічної дитячої аудиторії, так і в осягненні ролі й місця дитинства як однієї з визначальних складових біографії. Грунтуючись на попередньо обумовленому доборі та систематизації “видань для дітей”, автор оглядово проаналізувала, де і як саме в них використовується біографічна інформація. Зокрема, ішлося про: художню та науково-популярну літературу для дітей; книжки, що ввійшли до кола дитячого читання; довідкові видання (зокрема, і електронні); видання для шкільного вжитку. На думку Н. П. Марченко, біографічна інформація широко представлена у виданнях для дітей в усіх її формах (від біографічної довідки — до автобіографії та біографічної розвідки). Однак, грунтуючись на застарілій інформації, не маючи методологічних засад відтворення, скорегованих із можливостями вікового сприйняття користувача, вона, зазвичай, має низький науковий рівень. Н. П. Марченко зупинилася також на проблемі використання та відображення царини “дитячого” в біографістиці. Відзначивши відсутність повноцінного сучасного словника “Дитячі письменники України” та малу

кількість присвячених їм біографічних розвідок, вона означила теоретичні проблеми, що це зумовили (відсутність єдиного типологічного поділу видань для дітей, відтак, невизначеність критеріїв добору та джерельної бази). Водночас, на її думку, на часі постановка проблеми створення наукової просоподевітичної концепції життєпису, орієнтованого на користувача-дитину. Також доповідачем порушено питання про необхідність урахування в біографічних дослідженнях наступних аспектів: дитячі роки особи, її взаємини з дітьми (зокрема, власними); педагогічна та освітянська діяльність; роль і місце дитинства в автобіографіях.

Наукові працівники Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка присвятили свої виступи осмисленню актуальних проблем біографістики крізь призму біографій окремих діячів української історії. Зокрема, **Ірина Володимирівна Пасько** — кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник Центру в доповіді *“Степан Андрієвський (Прокопович): curriculum vitae “малого” українця як свідчення великої професійної справи”* на основі даних життєпису — curriculum vitae талановитого лікаря Степана Андрієвського (Прокоповича) (1760–1818) здійснила спробу реконструкції першого радикального реформування вищої медичної освіти та справи в Росії наприкінці XVIII ст. Факти біографії С. Андрієвського, на думку доповідача, свідчать про те, що саме йому, уродженцю Чернігівщини, випускнику Києво-Могилянської академії належить авторство реформи професійної підготовки лікарів, а також першого лікарського законодавства в Росії, що діяло до 1917 р. Діяльність Степана Андрієвського підтверджує спрямування його професійних зусиль на гуманістичну орієнтацію медичної науки та практики. Незаслужено позабуте ім’я “малого” українця набуває великого значення в історичному контексті його професійної діяльності.

Катерина Аркадіївна Кобченко — кандидат історичних наук, науковий співробітник Центру в доповіді: *“Біографія вченого як складова історії науки”* зазначила, що результати біографічних студій важливі для інших, “суміжних” наукових галузей, зокрема, у площині реконструкції біограм учених. Такі студії вимагають від дослідника не лише знання подій із біографії науковця, а й ретельного знайомства з епохою, її світоглядними настановами та тим культурним середовищем, у якому формувалися погляди вченого. Особливо актуальні, на думку К. А. Кобченко, ці положення стосовно вчених-гуманітаріїв, переконання та дослідження яких найчастіше зазнають взаємовпливів. Водночас, актуальним є й зворотній процес: “крізь призму” біографії вченого можна побачити не лише історію розви-

тку науки, а й, нерідко, — саму епоху, її запити та пріоритети розвитку, особливо тоді, коли йдеться про біографії значних учених, засновників наукових шкіл і напрямів, які самі прислужилися до формування нових світоглядних засад.

Руслана Орестівна Марценюк — кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник Центру у виступі *“Арсен Річинський: від лікаря до релігійного діяча”* зупинилася на біографії А. Річинського (1892–1956) — лікаря за фахом, громадського діяча за покликанням, ідеолога українського православ'я за етноконфесійними переконаннями. Він виступав за українізацію церковних богослужінь, уклав *“Українські церковні співи”*, *“Українську відправу вечірню та ранню”* для сільських хорів і шкіл. А. Річинський був автором праці *“Походження єпископату”* та збірки статей *“На манівцях”* про українське церковно-національне життя. Вінцем творчих пошуків А. Річинського стала монографія *“Проблеми української релігійної свідомості”* (1933), завдяки якій він увійшов до українського наукового пантеону як основоположник етнології релігії в українському релігієзнавстві. За неї ж автора засудили в 1942 р. до 10 років ув'язнення *“як ворога народу”*. Після звільнення працював лікарем у Південному Казахстані. Його ім'я носить Кременецьке медичне училище, на базі якого з 1998 р. відбуваються Річинські читання.

Тетяна Михайлівна Ємець — кандидат філософських наук, науковий співробітник Центру в доповіді *“Місток від дореволюційних традицій до сучасності (біографія випускника Університету Св. Володимира філософа Валентина Асмуса)”* зосередила увагу на постаті відомого філософа, яка в сучасному українознавстві та історичній біографістиці цікава в межах дослідження критеріїв історико-культурної значимості особи та її соціальної обумовленості. Він був не лише успішним радянським філософом, а й визнаним продовжувачем дореволюційної наукової традиції. Народився в Києві та здобував освіту в Університеті Св. Володимира. Слухав лекції О. Гілярова, В. Зеньківського, Г. Якубаніса, С. Спекторського. Залишив спогади про події та наукове життя в Києві 20-х рр. ХХ ст. Аналіз його долі, на думку Т. М. Ємець, є яскравим підтвердженням тези про необхідність подолання ідеологем в історіографічних дослідженнях із метою повернення до української культурної спадщини імен, які штучно виключаються з ідеологічних міркувань. Критерії значимості в науковому аналізі повинні бути позбавлені політичної заангажованості.

Таїсія Іванівна Ківшар доктор історичних наук, професор, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень, виступила з темою *“Шевченкознавча проблематика в науковому доробку*

С. Сірополка”, зазначивши, що видатний український просвітній діяч, основоположник українського книгознавства, бібліограф і редактор Степан Онисимович Сірополко розробляв і шевченкознавчу тематику також.

Михайло Миколайович Рогожа — кандидат історичних наук, доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності Державного економіко-технологічного університету транспорту у виступі *“М. В. Шарлемань: портрет на тлі доби”* зупинився на постаті Миколи Васильовича Шарлеманя (1887–1970) — одного з найвідоміших українських зоологів, зоогеографів і природоохоронців, активного теоретика та практика системи заповідної справи й охорони природи, який належить до найбільш знакових та, водночас, і найбільш трагічних постатей української зоологічної науки. На основі нових даних, віднайдених у архівних матеріалах та інших джерелах, М. М. Рогожа проаналізував життя та наукову діяльність М. В. Шарлеманя, запропонував доповнення й уточнення до біографії, відобразив взаємовплив вітчизняних учених на розвиток зоології та її окремих напрямів, показав основні соціальні чинники впливу на розвиток біологічної науки в Україні.

Лариса Іванівна Горенко — кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник Державної академії керівних кадрів культури та мистецтва у виступі *“Капініст в історії та культурі України XVIII — поч. XIX ст.”* висвітлила діяльність Василя Васильовича Капініста (1756(58)–1823) — відомого поета, культурно-громадського діяча, одного з яскравих представників Новгород-Сіверського патріотичного гуртка “автономістів” к. XVII — поч. XIX ст. у контексті національно-культурного творення та піднесення національної свідомості.

Науковці Сектору картографії Відділу обслуговування літературою природничого та технічного профілю НБУВ у своїх доповідях розглянули біографії українських картографів і географів. Зокрема, **Тетяна Іванівна Шовкопляс** — науковий співробітник НБУВ, ознайомила присутніх із біографіями братів Манганарі (Єгора та Михайла) — видатних гідрографів, військових мореплавців та картографів. Їм належить першість у створенні на базі інструментальної зйомки карт Азовського, Чорного, Мармурового морів (1826–1836 рр.), першого достовірного атласу Чорного моря (1841 р.), а також карт Дніпровського та Бузького лиманів, бухт Геленджика та Севастополя, цілої низки заток і рейдів. **Олена Іванівна Осталецька** — науковий співробітник НБУВ виступила з повідомленням *“Огляд наукових творів академіка П. І. Кеппена, які зберігаються у фондах Сектору картографічних видань НБУВ”*, в якому розглянула основні віхи життєвого шляху та діяльності П. І. Кеппена (1793–1864) — російського й українського географа, статистика, етнографа, археолога, бібліографа, ака-

деміка Петербурзької АН (з 1843), зробила огляд його праць, що зберігаються у фондах Сектору картографічних видань НБУВ. Зазначила, що на замовлення Російського географічного товариства ним була складена “Этнографическая карта Европейской России” (1851). У справах служби П. І. Кеппен провадив географічне, географічне й археологічне дослідження Криму, одним із перших у Європі поставив питання про організацію фенологічних спостережень і здійснював їх у своєму маєтку Карабазі поблизу Алушти. Був активним учасником створення та видання “Списков населения мест Российской империи”.

У виступі **Тетяни Анатоліївни Якубової** — кандидата історичних наук, наукового співробітника Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій *“Гетьман Іван Мазепа в польській та західноєвропейській історіографії XVII–XVIII ст. (за книжковими фондами НБУВ)”* розглядалися перспективи дослідження польськомовного фонду НБУВ щодо історичної біографії гетьмана І. Мазепа.

Виступ кандидата філологічних наук, наукового співробітника Інституту біографічних досліджень **Лесі Григорівни Рєви** був присвячений розглядові (в історико-критичному аспекті) академічних видань “Історії української літератури”, зокрема, їх персональних розділів, присвячених життю та творчості українських письменників, які, на думку Л. Г. Рєви, є важливим джерелом просопографічного характеру.

Старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень, кандидат історичних наук **Юрій Іванович Зінченко** зосередив увагу присутніх на проблемі кримськотатарських лідерів в історії України.

Віктор Миколайович Тимченко — молодший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень виступив із повідомленням *“Біографії кримських ханів як джерело для Українського біографічного словника (за турецькою та історичною літературою та середньовічними епіграфічними джерелами із Криму)”*.

Із цікавістю учасники Читань заслухали доповіді співробітників Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ). Так, **Олег Борисович Гуцуляк** — кандидат філософських наук, заступник директора з наукової роботи бібліотеки університету у виступі *“Біобібліографістика вчених Прикарпатського університету як складова частина Біобібліографічного електронного архіву Прикарпаття”* ознайомив присутніх із роботою зі створення електронних архівів, репрезентував останні видання, підготовлені бібліотекою. З огляду на те, що викладачі Прикарпатського університету не змогли особисто взяти участь у читаннях, О. Б. Гуцуляк стисло ознайомив присутніх з їхніми до-

повідями. Так, у рукописі статті **Лариси Петрівни Кобути** — кандидата педагогічних наук, доцента кафедри політології Інституту історії та політології Прикарпатського національного університету *“Володимир Левинський: віхи громадсько-політичної біографії”* розглянуто основні віхи життя Володимира Петровича Левинського (1880–1953) — політичного та громадського діяча, активного учасника українського суспільно-політичного руху початку ХХ століття, публіциста, редактора низки українських партійних видань у Галичині, київського журналу “Дзвін” (1913–1914), автора понад сотні публікацій, зокрема й десятка книг, із історії українського робітничого та соціалістичного руху, філософії, соціології, політології, етнопонаціональних відносин. У рукописі статті **Олега Ігоровича Єгришія** — кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Інституту історії та політології *“Соціальні умови депортації політичних спецпоселенців на Далекий Схід (1950 р.): На прикладі родини греко-католицького священика А. Сірецького”* порушено проблему “деперсоніфікації”, дегуманізації суспільства, яка, на думку автора, є однією із ключових, що постають перед сучасним українським і світовим громадянством. О. І. Єгришій наголошує на необхідності пошуку не тільки видатних, а й “непримітних”, “малих” людей, які в різних історичних умовах намагалися до певної міри покращити життя суспільства. Ілюстрацією даної проблеми виступає історія депортація в травні 1950 р. родини греко-католицького священика Антона Сірецького (за матеріалами приватного архіву родини Сірецьких) із Коломийської в’язниці до Хабаровського краю.

Олена Валентинівна Бугаєва, кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту біографічних досліджень у виступі *“Персональне та групове фото як складова Української іконографії УНБА (за архівними документами Музичного товариства імені М. Д. Леонтовича)”* наголосила, що визнання сьогодні української біографістики як об’єкту комплексного персонологічного дослідження національної історії висуває (серед інших) завдання широкого використання ілюстративних (візуальних) матеріалів, вагомою складовою яких вважаються фотодокументи. В Інституті біографічних досліджень НБУВ розроблена схема електронної моделі біографічного опису, що дає змогу адаптувати різноманітні іконографічні матеріали до потреб сучасної української біографістики з метою створення Банку даних Української іконографії як невід’ємної складової УНБА. На прикладі фотодокументів членів МТЛ (вводяться до наукового обігу вперше) О. В. Бугаєва показала інформаційну цінність не тільки в портретній візуалізації багатьох мало знаних осіб, а й у виявленні досі невідомих імен фотографів 20-х рр. ХХ ст.

Приємним відкриттям для Четвертих Чишківських читань стала участь у їхній роботі музейних працівників. Так, **Роксана Микитівна Скорульська**, завідувач Меморіальним будинком-музеєм Миколи Лисенка (м. Київ), лауреат премії ім. М. В. Лисенка у виступі *“Штрихи до вицвілого портрету протоієрея Андрія Васильовича Сенаторського”* представила на суд слухачів свою розвідку про родину Сенаторських — Михайла Скорульського (по матері — з роду Сенаторських) — діда доповідачки та о. Андрія Васильовича Сенаторського (двоюрідній дідів дід). **Парасковія Яківна Степенькіна** — кандидат історичних наук, директор Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника (м. Корсунь) у виступі *“Василь Авраменко: життя на чужині”* ознайомила присутніх із життям видатного українського хореографа Василя Авраменка (1885, м. Стеблів, Україна – 1981, Нью-Йорк, США), який понад півстоліття мав вплив на українські художні колективи Європи, Австралії, Американського континенту. Своїми танцями він пробуджував національну самосвідомість українців, любов до України, віру в здобуття її незалежності. Василь Авраменко відзняв стрічки про II (1973) та III (1978) Світові конгреси українців, Другу Сесію Ватиканського Собору (1963, Рим); підтримував зв'язки з патріархом Йосифом Сліпим. П. Я. Степенькіна розповіла присутнім про документи й особисті речі Василя Авраменка, що зберігаються в Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику та є, на сьогодні, цікавим і маловивченим джерелом для написання біографії Василя Авраменка.

У результаті ґрунтовного та зацікавленого обговорення проблем розвитку біографічних досліджень учасники Четвертих Чишківських читань прийняли наступні рекомендації:

- продовжити щорічне проведення червневих читань з історичної біографістики, розширивши практику залучення до них учених наукових, архівних, музейних установ і навчальних закладів із різних регіонів України;
- спільно з Українським біографічним товариством запровадити практику довгострокового перспективного планування підготовки та проведення Чишківських читань з історичної біографістики, круглих столів і методичних семінарів з оприлюдненням зазначених планів у мережі Інтернет.

*Володимир Іванович ПОПИК,
Надія Іванівна ЛЮБОВЕЦЬ*